

vísi, enn tann danski, sigur Paldam. - Formelt er hetta ongantíð staðfest, men vit kunnu siga, at hetta eru vunnin rættindi.

- Uttan »gávuna« høvdu føroyingar havt sama livifót sum bretar.

Martin Paldam hevur granskað nógv viðvíkjandi skuldarbundum londum, og hann greinar skuld sundur í triggjar partar.

Rationell skuld

Paldam sigur, at tað onkuntíð kann loysa seg hjá einum landi at læna pening til fløgur, sum forrenta seg! Tað kann eisini forsvart at læna til nýtslu fyri at koma úr eini styttri kreppu. Tá skuldin er rationel, er tað gott bæði fyri lántakara og lánveitara - skuldin verður goldin og øll hava tjent upp á handlin.

Hesa skuldina kunnu vit nevna »tann góða skuldin«. - Men henda skuld má ikki vera hægri enn 20 - 30% av BTÚ.

Paldam heldur, at tað eru nógv lond, ið hava nógv skuld, ið ikki kann nevast »góð skuld«. Tí kunnu vit so tosa um tveir aðrar hættir, ið vit heldur mugu nevna »vánaliga skuld«:

Stuttskygni

Henda skuld fæst við, at bæði lántakari og lánveitari arbeida stuttskygt. Tá tú tekur eitt langtíðar lán, skalt tú vera langskygdur, sigur Paldam. - Gert tú ikki tað, sýnir tú »myopiskan atburð«. (Orðið »myopi« er leitt av gríska orðinum *myein* - at lata aftur, nærsýntur, blaðm.).

Paldam heldur fram: - Nóg, sum hava granskað hvussu politiskar avgerðir verða tiknar, hava lagt til merkis, hvussu stuttskygdar tær eru.

Eina vika er long tíð í politikk, segði Harold Wilson. Javnan eru stórir politiskir spenningar, og tí snýr tað seg um at finna eina loysn her og nú.

Mangan er loysnin, at lata onkran, sum ikki hevur valrætt, at gjalda. Soleiðis verða tað framtíðar ættarliðini, ið fáa rokningina. Jú meira flókt politiska skipanin er, stuttskygdari verða avgerðirnar. Aftur at hesum kemur so, at veljarin mangan eisini er stuttskygdur, heldur Paldam.

- Her eiga vit eisini at hava í huga, at politiska avgerðarframerðin er ein partur í tí fyrisingarligu-politisku framerðini.

Embætismenn sita fastari í starvi, so tess sterkari tann fyrisingarligi parturin er, í mun til tann politiska, truplari verður hjá

politikarum at »oppa allar »kompromisloysnir« yvir á framtíðar ættarliðini.

Öv høg lán - av ov líttri vitan

Paldam víðari ikki, at lánveitarar vita sjáldan, hvussu nógv lán kappingarmeytar teirra læna, fyrr enn von tíð er gingin - 1/2 til eitt ár. Harafturat er trupult at meta um kreditvirði hjá landinum. Soleiðis hevur tað mangan vist seg, at bæði fyrtektur og lond hava tikið alt ov høg lán.

Bankafólk ikki gløggari enn onnur

Amerikanskir bankar lentu soleiðis fátækasta landinum í Suðuramerika, Bolivia alt ov nógv pengar. Nú hava bankarnir mist hesar pengar. Danskir bankar hava seinastu tveir

strolfalar. Paldam nýtir eina mynd, ið lýsir hetta:

- Svinnjarin hugsar bert um, at hvørt einasta tak, hann tekur, er perfekt. Men bráðliga leggur hann til merkis, at land ikki er í eygssjón. Ja, hann minnst ikki hvønn veg hann skal svimja...

Ógløgg bankaleiðsla

Tey, sum halda tað vera lögð, at bankafólk ikki eru ógløggari enn vanlig fólk, er komin við ymsum hypotesum:

Eitt nú, at lánveitarar hava, ella ætla at fáa sær aðra forrættin í landinum, og tí læna eitt sindur ov mikið út til landsins - stýri.

»Der sættes lidt til på gyngerne, hvis man tjener nok på karrusellerne...«

Handan frágreiðingin man ikki vera nóg góð, heldur Paldam. Onnur frá

til Føroyar, men okkurt man vera vert at hugsa um:

-Konkursryttarar-

- Öllum er greitt, at vit hava forrættismenn, sum eru »konkursryttarar«. Hvi ikki eisini lond? Hinegin fara lond ikki fallit á sama hátt, sum fyrtektur. Nú kann tað vera ov drúgt at koma inn á, hvussu tað hevur gingist londum, sum eru farin fallitt. Men stutt kann sigast, at tað hevur ført til, at tey hava mist ein 5 - 10% av BTÚ í eitt longri áramál, samlaða tapið hevur verið rættiliga stórt. Afturat hesum kemur, at skuldin sjáldan er efturgivin. Hetta hevur sostatt ikki verið nøkur lagalig loysn.

Stóribeiggi gjalda

Einstøk lond hava serlig viðurskipti við onnur lond,

Uttan »gávuna« frá dønnum upp á eina mia krónur høvdu føroyingar havt sama livifót sum bretar...

Hvat eru 8 mia millum vinir?

Tað er jú nakað tað sama, sum prísurin á einum eskadrillu jagaraflogfari ella nakrir hundrað metrar av motorvegi. Men fyri hvønn føroying er hetta 175.000 krónur. Tað er meiri enn 500.000 krónur fyri hvørja familju, so tað er eitt óhugnaliga høgt tal!

Jú meira flókt politiska skipanin er, stuttskygdari verða avgerðirnar.

»Der sættes lidt til på gyngerne, hvis man tjener nok på karrusellerne...«

iskar kúr.

A henda hátt kunnu politikarar halda onkrum órationellum virksemi uppi, við avtalum, hugburði og mongum gomlum lyftum, sum bert kunnu broytast við einum ógvuliga høgum politiskum prís, heldur Paldam.

- Nóg vita, at tað er ein »heilag kúgv«, sum skal slaktast, men at hetta kostar politiskt. Ofta er tað bert ein rættur statsmaður

ella »rá nód«, sum kann kroysta rættu loysnina í gænum.

Hava vit ein »stóra-beiggi« við í myndini, er hetta ikki neyðugt, og so veksir »heilaga kúgv« stóri og stórri... framhald

eli

árin mist einar 20 mia krónur upp á privatar kundar. Svenskir bankar hava forholðisvís mist sje ferðir so nógv (umroknað: Eina 200 mia krónur).

Men hvi hendir hetta? Hava bankafólk ikki skil fyri tí, tey gera?

- Flestu halda, at vælklæddir bankamenn, sum tosa í finum stíli, eru serliga gløggir, varnir og framskygdur. Tað er kortini einki, ið bendir á hetta. Gløggskygni er tíverri ein mangulvøra allastaðni í heiminum - eisini í bankaheiminum, leggur Paldam afturat.

Logikkurin í myopiska atburðinum er mangan, at tú einans er upptikin av einstøku avgerðunum, t. v. s. einstøku lánunum. Ikki fyrr enn eitthvørt er hent, leggur tú til merkis, at allar tær einstøku avgerðirnar, sum hvør fyri seg, er í lagi, tilsamans eru kata-

greiðing er, at bankarnir hava lagt ein skeivan karrierubygna. Ungir bankamenn fáa sína karrieru eftir, hvussu nógv lán teir veita. Og so eru lánini bráðliga alt ov nógv. Hetta er sjálvani ein ógløgg atferð frá bankanna síðu, men ein ógløgg atferð á hægri stöðu.

Tey gloyma stutt sagt at gera reglur um, hvussu gerast skal, tá viðurskiptini broytast.

Paldam heldur tað ikki vera moralskt forkastligt at vera stuttskygdur. - Tað er kanska býtt, og førir til tap, sum seinni skal býttast út. Men nakað annað er, um snýtt verður:

Snýt og avpressan

Tann teoriin, sum Paldam her hugsar um, verður vanligi lýst sum »aftur eittfallit«.

Hann heldur, at henda teoriin kanska ikki hóskar

Danir lata føroyingum eina mia krónur um árið, fyri at føroyingar skulu hava sama livifót sum danir. Gjördu teir ikki tað, høvdu vit sama livifót sum bretar.

soleiðis at tey kunnu vænta, at hetta landið kann gjalda skuldina.

Tá kenslur fyri »móðurlandinum« kunnu vera so sum so, kann tað vera freistandi at læna ov mikið.

- Tað eru jú nógvir ætlanir, sum siggja øðrvísi út, um onnur skulu gjalda, heldur Paldam. - Nógvar truplar politiskar avgerðir kunnu verða loysar, um greitt er, at ein triði partur skal gjalda.

Tað eru nógvir máta at leggja trýst á:

»Heilagar kúr«

Tað er væl kent, at nógv lond hava »heilagar polit-

J/A/S/P/I

KETLAR

**Teir væl-
umtóktu ketlarnir
eru á goymslu**

**Bæði dupultir
og einkultir**

Skulu tygum hava nýggjan ketil, so tosið við okkum og fáið eitt gott tilbod. Vit hava serkent fólk, ið geva eina skjøta og góða tænastu.

- Alt tilfar til hitaverk og sanitet fæst hjá okkum.

Umboð

MARIA Poulsen & Co

Smyrilsvægur 8 - Tlf. 12000